

Jany Jakab Ferdinánd

A Jany család olasz eredetű, több tagja is Itáliában élt és nevében is olasz maradt, Gaini néven. Közülük elsőként Jani Ferenc tűnik fel a magyar forrásokban, aki 1673-ban már esztergomi kanonok és sasvári főesperes, Szelepcsényi György prímás bizalmas embere, aki fontos küldetésekre is felhasználja. 1678-ban szerémi püspök, főispán, az egyházmegye helyreállítója. Ő volt az első szerémi püspök Mohács után, aki 1688-ban visszatért székére; egyházmegyéje Újlak várától

Belgrádig terjedt. I. Lipót 1699: kinevezte csanádi püspökké, a törökkel kötött béke azonban Bánátot a hódoltságban hagyta, ezért XII. *Ince* nem erősítette meg. A környékünkön is birtokokat szerzett, 1677-ben megkapta a pécsváradi apáti címet, 1687-ben pedig ténylegesen is megszerzi, s ő kezdi el 1689-ben a németek betelepítését Pécsváradra. Jány Ferenc Magyarországra hozza klerikus rokonait is. Testvére Jány János pápai protonotárius és a magyar klérus római kapcsolattartója volt. Jány Ferenc közvetítése kapcsán 1679-ben megkapja a bátai bencés és a bátaszéki ciszterci apátság címét. Ellenfelei bevádolják a királynál, hogy Jány nem is felszentelt pap, hogyan lehet címzetes apát, ezért I. Lipót 1686-ban megfosztja Bába címétől. Csak akkor kapta vissza az apátságot, amikor később bizonytani tudta, hogy a vádak alaptalanok.

1694-ben Jány Ferenc püspök unokaöccse, báró Jány Jakab Ferdinánd követte az apáti székben, írott névalakja: Janÿ de Valpoth. Graubündenben, Svájcban született, teológiai tanulmányai befejeztével Jány püspök Magyarországra hozza, s 1685-ben címzetes murakeresztúri apát, később a soproni Szent Mihály templom Szent Erzsébet-oltárának javadalmasa lesz, ő építtette a templom Szent Balázs oltárát, s Bécs mellett Sopronban is rendelkezett házzal. 1694-ben nevezte ki bátai apáttá az uralkodó, de apáti beiktatását csak 1700-ban végezte Bécsben Jány Ferenc püspök. Ezután kezdi el a környék betelepítését. Először szerb telepésekkel kísérletezett, de ez nem vált be. A Rákóczi szabadságharc után kezdődött el a német telepítés, s az e téren kifejtett tevékenységéért kapott Jány anyjával együtt bárói rangot az uralkodótól. Sőt 1713. október 14-én szendrői püspökké is kinevezték, s e címen ő volt az utolsó püspök. Jány nagyjából Bécsben és Sopronban élt, de az 1720-as évek elején Bátaszéken újjáépíttette az egykori cikádori monostor romos épületét, itt is berendezett egy apáti rezidenciát és Bátaszéket tette a kettős javadalom adminisztrációs központjává. A lelkipásztorkodás elindítása is az ő nevéhez fűződik. A bátaszéki apátságban ölték meg brutális módon 1727. október 18-án. A bátaszéki barokk templom 1903-ban történt lebontásakor sírjából előkerült mellkeresztje.

Jány apátnak az volt az elképzelése, hogy kitelepíti Bátáról a reformátusokat, hogy abból magyar, német és bunyevác katolikus falut csináljon. A bátai katolikusok erre könyörgő levelet intéztek Jányhoz, hogy „méltóztassék megh adni azon dolgot (ti. hogy nem telepíti ki a kálvinistákat), mert ha a kálvinistaság megh nem marad, münk is nem lakhatjuk megh lakó

helyünköt.” A kérvények hatására Jány megváltoztatta szándékát. De úgy rendelkezett, hogy a két egybeépült falurész között valamiféle gyepüt kellett létrehozni, ezért a tiszttartó két házat le is bontatott, a reformátusok részére pedig a falu Alsözögét és a szilvásokat jelölte ki lakóhelyül. A Rákóczi-szabadságharc után Virágh Ferenc tiszttartó többször sürgette az apátot, hogy küldjön papot a birtokára, 1712-ben kérését azzal indokolta, hogy Bátára újabb öt katolikus hospes család érkezett. Sokára, csak 1718-ban érkezett meg a pap Báticaszékre, s ő látta el a bátai katolikusok lelki gondozását is. Zlabur János páter 1718. Szent Mihály ünnepén prédikált először Bátán. Lelkendezve írja Jánynak, hogy az emberek, mint prófétát vették körül, sok kálvinista és rác is meg akart térni. 1719-ben a nagyhetet lehetőség szerint megtartották, virágvasárnap körmenet volt, szentsírt is állítottak. Újra sürgették a harangokat és az apát döntését, hogy mit fizessenek a papnak. Hajlandók voltak a fizetésre, de cserébe azt kívánták, hogy a pap hetenként felváltva Bátán lakjon. Zlabur 1721-ig látta el a lelkipásztori feladatokat. Ezt követően bosnyák, ill. mariánus ferencesek pasztorálták a települést, akik Jánytól élelmezés és ruházat mellett 275 forintot kaptak.